

## PAPER DETAILS

TITLE: Menkibeleriyle Sadreddin-i Konevi

AUTHORS: M Emin AGAR

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115699>

hiçbir uyumsuzlığa rastlamadan örtüşmektedir. Gerçi, Collingwood Hegel'in sistemi içinde geçen "tanrı", "akıl" gibi kavramların hegelci düşüncenin seküler (bir anlamda metafizik olmayan) yanını zedelediğini, insanların tarihin tek üreticisi olduğu fikrine zarar vermediğini iddia etse de, bunun böyle olmadığı da bu çalışmada gösterilmişti.(bkz:B/1) Collingwood'un Hegel'i kendi bakış açısının kalıpları içinde yorumlaması (her ne kadar Hegel'in de çekmecioldüğü olduğunu belirtse de), Hegel'in doğa-tarih ayrımını kendi tarih yaklaşımına uyan ölçütlerle kurduğunu düşündürmüştür. Oysa bu noktada kabul ettikleri ayrım da ne kadar ortaksalar, bu kabullerinin kaynağı konusunda, genel eğilimleri açısından tamamen farklı düşünmektedirler. Collingwood açıkça bu noktada Hegel'in içinde yer aldığı metafizik tutumun oluşturduğu açmazı (ki Collingwood bu tür metafiziklerin de işe yarayabileceğini söyleyerek bu açmazın sınırlarını, hiç olmazsa yaratacağı sıkıntılar açısından daraltmaya çalışır) düşmemektedir. Onun doğa ile tarihi birbirinden ayırmasındaki ölçüt hem Hegel'inkinden farklıdır, hem de bu ölçüt farklılığı nedeniyle Hegel'deki ayrım yüzeyselken, onun ayrımı **öznitelikler** açısından gerçekleştirilen çok daha temelli bir ayrımdır. Öyle ki burada artık bir ayırmadan çok, bir **karşıtlıktan** söz etmek olanaklı gözükmektedir. Oysa, Hegel'in yüzeysel ayrımı hiçbir biçimde karşıtlık olarak değerlendirilebilir gözükmemektedir.

#### KAYNAKLAR

**COLLINGWOOD, R. George** *Tarih Tasarımı*, (Çev.) Kurtuluş Dincer, İstanbul, Ara Yay., 1990

**HEGEL, G.W.Friedrich** *Hukuk Felsefesinin Prensipleri*, (Çev.) Cenap Karakaya, İstanbul, Sosyal Yay., 1991

----- *Tarihte Akıl*, (Çev.) Önay Sözer, İstanbul, Ara Yay., 1991

**KOJEVE, Alexandre** "Öncesiz-Sonrasızlık, Zaman ve Kavram Üzerine Bir Not" *Felsefe Araştırmaları* (Çev.) Hakkı Hünler (130-149.sf); Alanya :

**STACE, W.T.** *Hegel Üzerine*, (Çev.) Murat Belge, Ankara, V Yay. 1986

#### İLETİŞİM ADRESİ

**Dr. İbrahim DAŞKAYA**  
e-posta: i\_daskaya@yahoo.com

## MENKİBELE

Yar

Eğitim F

Sadreddin-i Konevî, monografilerin gerçeğ milletinin idrâkine düşünürümüzdür. B Konevî ve eserleri ta bazı noktalarının nas gerçeklerle de karşı Sadreddin-i Konevî'r

**ANAHTAR KELİ**  
Mevlâna, Menkıbe

Sadreddin-i Konevî i studies be done and because he introduc understanding of the first. Sadreddin-i Konevî how some points o determined. These p well. But the main c legendary stories.

**KEY WORDS:** Sadr

## 1. GİRİŞ

Konya, on üçüncü Mevlana Celaleddin, Fahreddin-i Irakî, Ah Kayserî, Necmüddin Kirmanî, Zeynüddin-i Keykûbâd, Atabek Ars adamları ile ve en öne ve en meşhurlarından renkli simalarını mey

Sadreddin-i Konevî'yi (yk. 1210-1274) ve babası Mecdeddin İshak'ı (öl. Yk. 1215-16) da ilave etmemiz gerekmektedir.

## 2. Hayatı ve Eserleri

Sadreddin-i Konevî, üvey babası ve müşşidi olan İbn Arabî'yle babası Mecdeddin İshak vasıtasıyla tanışmıştır. Babası da büyük sûfinin manevî halkasına dahil olmuş, onunla birlikte hacca gitmiş, Ruhü'l-Kuds ve Tacü'r-Resâil adlı eserlerini kendisinden okumuş, daha sonra Konya'ya gelmişlerdir. Daha sonra Mecdeddin İshak Malatya'ya sultanın oğluna öğretici olarak gönderilmiş; İbn Arabî bir çok yer gezdikten sonra Malatya'ya talebesinin yanına gelmiştir. Bir müddet sonra Mecdeddin İshak vefat eder. Vasiyeti üzerine dul eşi ile İbn Arabî evlenir ve yedi yaşlarında olan Sadreddin-i Konevî'nin eğitimiyle yakından meşgul olma imkânı ortaya çıkar. Bu durum menkıbelere de yansımıştır (Regâiybü'l-Menâkıb, 3a/18-4b/16). Böylelikle İbn Arabî'nin dizinin dibinde, onun maddî ve manevî terbiyesi altında büyümüş ve Aksaraylı Kerimüddin Mahmud'un ifadesiyle "Selçuk ülkesinin ikinci imarnı, bütün zamane şeyhlerinin, bilginlerinin en seçkini, devrinin ikinci İmam-ı Azam'ı," sayılırdı.<sup>(1)</sup>

Sadreddin-i Konevî bir çok eser verdikten sonra 1274 yılında Konya'da vefat etmiştir. Eserleri şunlardır:

**1. Miftahü'l-Gayb:** Sadreddin-i Konevî'nin en önemli eseri kabul edilmektedir. Müellif bu eserinde ilahî ilmin, bir bilim dalı olarak inşasına çalışmıştır. İlahî ilim konusu, problemleri, başlangıcı ve metodu olan bağımsız bir daldır.

**2. en-Nefehatü'l-İlahiyye:** Müellifin bir taraftan kendi manevî tekâmülünü ve tecrübelerini açıkladığı, diğer taraftan da Miftahü'l-Gayb'da ortaya konan fikri ilham ve keşiflerle destekleyen ve nihayet, kendi hayatı ve İbn Arabî ile münasebeti hakkında en fazla bilginin bulunduğu bir eserdir.

**3. el-Fukûk fi Kelimât-ı Müstenidât-i Fusûsi'l-Hikem:** İbn Arabî'nin Fusûsu'l-Hikem adlı eseri üzerine yazılmış, kısa, fakat önemli bir şerhtir.

**4. el-Mürâselât:** Bu eser Sadreddin-i Konevî ile Nasirüddin arasında, çeşitli problemlerin konu edildiği mektuplaşmalardır. Bu Nasirüddin'in kimliği konusunda ihtilaf vardır. Eski müelliflerden Camî'nin rivayetine göre bu kişi Nasirüddin-i Tûsî'dir. Fakat bu

rivayet iki asır sonra Evren lakaplı, Nasir

**5. en-Nusûs**  
ancak etkili kitapla  
her bölümde varlık

**6. Kırk Hadis**  
uymak için kalem  
hadis ele alınmış ve

**7. Şerhu Es**  
doksan dokuz ismin

**8. İcâzü'l-B**  
hacimli eseridir. Fa  
almış olduğu bütün

**9. Tabsiratü**  
eserdir. Ancak bu e  
olduğu iddia edilmi  
ait olmaması yakın

Bunların dışın

Sadreddin-i K  
konu olmuş ve değ  
Konevî'ye ayrılmı  
alınmıştır. Bunlar  
taşımaktadır. Şeyh  
edildiği anlaşılan  
Konevî'nin başinc  
kullandığımız nüsh  
nüshadır. İstinsah ta  
84 yıl sonra istinsa  
başına Menâkıb-ı  
kitabın gerçek adı  
içinde en eski ve en

**2.1. Sadredo**  
**Evlenm**

"...Ba'de ez-  
ledünnîyi ana imd

irşâdda çok tefekkür ve tezekkür itdüm. Âhur, vâldesini almakdan daha âsân tarîke revân olmadum.” Bir gice Şeyh-i Ekber hazretleri peder ve mâderleri ile sadr’un vâkı’alarına girüp didüm ki ehl-i semâ bu hümayı bana hem-cenâh itmişdür. Lâzım oldu ki zemînde siz dahı ol dürr-i semîni teslîm idesiz ki irşâd-ı ilm-i ledünnîyi ana imdâd itsem gerek. Öyle olsa üç def’â vâkı’a görüp “Lâ taksus rü’yake” ile âmil olup birbirinden hicâb idüp rûy-ı vâkı’adan keşf-i nikâb itmediler.

İkinci, üçüncü gice vâkı’a tekrâr olıcak, bî-ihyâr esrârı birbirine izhâr idüp ol sîmâda bir şeyh-i mağribî üç keredür bir acîb ma’nâ teklîf ider diyü söyleştiler. Sultan bildi ki vâkı’a rahmanîdür, pes sultân bir münâdiye buyurdu ki Muhyi’-d-dîn nâm bir meşâyih-i izâmından bir pîrün sultândan bir hâceti var imiş, gelsün ki makbûldur ve atıyye ve ihsân anım hakkında kemâ-kân mebzûldur diyü nidâ itdürdi. Şeyh-i Ekber ki bu sadâ-yı pür-nevâyı istimâ buyurıcak gelüp sultan ile sohbet ve mâ-beynlerinde nihâyet ülfet ve mahabbet olup vâlîde-i Sadr, sultânun câriyesi idi, ol serv-i bâğ-ı cinânı, sultân âzâd idüp, Şeyh-i Ekber Hazretlerine nikâh itdi. Bu hümay-yı ankâya hem-cenâh itdi. ...” (RM 3a/17-3b/19)

“...Bundan sonra Rum ülkesine gelip Sadr’ı irşad ve ledünnî ilmi ona yardımcı edeyim. Ve Malatya’da karar kıldım. Sadr’ı irşad (konusunda) çok tefekkür ve tezekkür ettim. Sonunda annesini almaktan daha kolay bir yol bulamadım. Bir gece annesinin, babasının ve Sadr’ın rüyalarına girip dedim ki ‘Gök ehli bu hümayı bana eş yapmıştır. Siz de yeryüzünde bu inciye bana teslim etmelisiniz ki ledünnî ilmi irşadını ona yardımcı yapmam gerek. Bu şekilde üç defa rüya görüp ‘rüyanı anlatma’ (emri) ile âmil olup birbirinden utanıp gördüklerini açığa vurmazlar. İkinci, üçüncü gece rüya tekrarlanınca, elde olmayarak, sırları birbirlerine açıklayıp ‘bu simada bir mağripli şeyh üç keredir bana şaşırtıcı bir şey teklif etmektedir.’ diye konuşurlar. Sultan bu rüyanın rahmanî olduğunu anlayınca, münadilere ‘Muhyiddin-i Arabî adlı, büyük şeyhlerden bir pirin sultan bir isteği varmış. Gelsin. (İsteği) kabil edilmiştir ve Onun hakkında bol miktarda bağışlar ve hediyeler, ihsanlar vardır.’ şeklinde bağırımlarını emretti. Şeyh-i Ekber bu sesi işitince gelip sultan ile sohbet (etti). Aralarında büyük bir muhabbet ve yakınlık meydana gelip, cennet bağının servi olan Sadr’ın annesini-ki onun cariyesiydi-azad edip, Şeyh-i Ekber hazretlerine nikâhladı. Bu anka hümasını eş yaptı...

Burada Sadreddin annesinin ise sultan cariyesi rüya üzerine azat edilip Sadreddin’in babası bir öğretici ve Selçuklular k bir kişiliktir. Bu bakım cariyeliği söz konusudur hayal mahsulüdür (6). Sadreddin ile Muhyiddin Babası Meceddedin’i bağlarından biriydi. birlikte, Hicaz, Mus gerçekleştirdiler. Daha olan İbn Arabî bir mü gelişinde Sadreddin’in an

## 2.2. Sadreddin’in

“... Ba’de Şeyh H Vaktâki şems-i hakikât a ider oldu. ...Sadr’un mü için zenbîle girüp ken resenün’ ucın kendü eli olmasi havfından dâyim birkaç hatunlar didiler vardun hâlün nicedür v Hâliüm hûb ve ma’îşeti Sadr, dürr-i yetîm gibi b âb-ı hayât gibi zulumât Şeyh kendi murg etleri etmeği dahı virmez. Niç kimesne görmez oldu. Bu Âdem hicâb idüp ol p uçurmak için zenbîle k helâk olma ihtimâli vara Ba’de Şeyh emreyledi k itdi. Hemânî Şeyh ‘Bism emr-i Zül’-Celâl ile hay teveccüh idüp buyurdu

*Hatun Şeyh'ün ayağına baş ve yüz sürüp, i'tizâr idüp derûn-ı dilden istiğfâr itdi..." (RM 4a/2-4b/11)*

"Sonra Şeyh Hazretleri, Sadr'ı riyazet ettirmeye başladı. Hakikat güneşi ondan doğunca, kuvvetli bir şekilde çalışıp çabalıyordu. Sadr'ın mücahede ol dereceye varmıştı ki uykuyu açmak için bir zembile girip, kendini minare gibi bir yüksek yere çıkarıp, mızrağın ucunu kendi eliyle tutardı ki uyku galip gelip düşüp helâk olma korkusundan daima uyanık olurdu. Bir gün Sadr'ın annesine birkaç kadın dediler ki: Sen bir sultan hanımısın. Mağripli bir ihtiyarla evlendin. Halin nasıldır? Cevap verip dedi ki: Halim güzel ve geçimim iyidir. Ancak gözümün nuru oğlum Sadr inci gibi tektir. Halvet onun neyinin kapısıdır ki abı hayat gibi karanlıklar içinde, sedef gibi mekânı boş bir yerdir. Şeyh kendisi kuş etleri yer, şeker şerbetleri içer. O güneşe arpa ekmeği bile vermez. Bir çok gün yemeden içmeden geçer. Melek gibi onu kimse görmez. Güzelliğiyle Yusuf gibi peçeyle dolaşıyordu, insanlar utanıp o periye bakmaz oldu. Bundan başka uykusunu kaçırmak için zembile asar. Masum temizdir. Gafletle uyursa helâk olma ihtimali vardır. 'O gece, Şeyh gelip hanımıyla yemek yedi. Sonra hanımına kuşun kemiklerini toplamasını emretti. Şeyh 'Allahın adıyla. Ya tavuk kalk Allah'ın izniyle.' Dedi. Celal sahibi Allah'ın emriyle canlanıp, kanatlanıp uçtu. Şeyh hanımına yönelerek 'Oğlun bunu yaptığı zaman kuş eti yesin.' Hanım Şeyh'in ayağına kapanıp özür diledi ve gönülden tövbe etti. ..."

### 2.3. Sultan Alaaddin Keykubad ile Tanışması

Sadreddin-i Konevî'nin Sultan Alaaddin ile karşılaşması da şu şekilde anlatılmaktadır:

"... *Malatıyya'dan hicret idüp Konya'ya gelüp Çeşme Kapısı içindeki mescide imamet hizmetinde kıyâm itdi. ...Sultan Alaüddin (a.r.v.r) zamânı idi. Nâgâh bir şahdan zî- kıymet, mu'teber bir cevher geldi. Sultân Alaüddin kuyumcu başını getirüp emr itdi ki cevheri tezhib ve bir acîb tertîb idüp kemâlâtını harc ve bir nice cevâhir derc it ki eyvân-ı dîvâna asalar. Cilve-gâh ola. Kuyumcu başı ol cevheri dest-mâline koyup hayretle giderken düşürdi. Sultân Alaüddin cevheri düşüğün görüp sahib Ata ki sâhib-i kerâmet, makkûl bir vezîr idi, ana cevheri hıfz it diyü virdi. Kuyumcu başı gam-hânesine gelüp dest-mâl ile cevheri nâ-bedîd olmuş göricek havfından behresi çâk olup karîb oldı ki helâk ola. Şol dem aklı başına geldi ve pür-gam ve pür-elem hâlîni hazret-i Şeyh Sadriiddin-i Konevî ki imâm idi, ana arz itmege*

*geldi. Şeyh buyurdu ki cevher ele girmek âsâ cereyân idicek Şeyh e büyüklüğüne mikdâr idi kadar var idi. Şeyh müb kurutdı. Bî-nazîr ve bî cevheri kuyumcu başına Sultân Alaüddin hazreti cevheri göricek müteha Ata'ya nazar idüp buyu dest-mâl ile cevheri me keşf-i esrâr idüp mâcerâ izhar idüp haber virdi bey'at idüp kemer bağla*

"...Malatya'dan gö mescide imam olmuştu şahtan kıymetli, itibarlı başını getirip cevheri düzenlemesini, değerini hale getirilmesini emr koyup giderken düşürm görüp keramet sahibi ve için verdi. Kuyumcu baş görünce korkusundan ne ve gamlı ve elemli bir açmaya gitti. Şeyh de etmenin kolay olduğu Şeyh'in emriyle bir mik kadardı diye sorulunca Şeyh mübarek tükürüğü Benzersiz bir mücevher başına verip, kuyumcu Alaaddin Hazretlerine g ve bu meselenin çözümü getirmesi için baktı. S getirdi. Kuyumcu başın oldu. Gizli hazineyi Alaaddin Şeyh'i ziyar bağladı...."

Hadiseyi bu kadar ayrıntılı bir şekilde anlatan başka bir kaynak yok. Ama bu anlatılanlardan hareketle Sultanın Sadreddin-i Konevî ile Konya'nın dış mahallelerinden Çeşme Kapısı veya Der-i Çeşme diye adlandırılan bir mahallede karşılaştıklarını ve yakınlıklarının bu şekilde başladığını söyleyebiliriz.

#### 2.4. Mevlânâ ile Yakınlaşmaları

İlk zamanlar Mevlânâ ile Sadreddin-i Konevî'nin araları iyi değildi; ancak daha sonraları çok iyi dost oldular. Hatta Mevlânâ cenaze namazını Sadreddin'e vasiyet etmişti. Dostluklarının başlangıcı menkıbelerde şöyle hikâye edilmiştir:

"... Şeyh Sadrüddin-i Konevî Hazretlerinin ibtidâ hâlinde Hazret-i Mevlânâ hakkında azîm bir inkârı var idi. İtişkî vâkiada gördü ki Hazret-i Mevlânâ'nun mübârek ayağını ovar. Uyanıp istiğfâr eyledi. Ve yine hâba vardı. Yine evvelki gibi gördü. Hattâ üçüncü def'a hizmetkâra buyurdu ki çerağ rûşen eyleye ve fulân kitabı getir. hizmetkâr çün ki geldi, gördü ki nirdübân başında Hazret-i Mevlânâ oturur. Hazret-i Şeyh'e haber virdi. Şeyh kabûl eylemeyüp kendisi gelüp gördü ki Hazret-i Mevlânâ hâzırdur. Bu'de's-selâm birbirini kuçdılar. Hazret-i Mevlânâ buyurdu ki "Melûl olup ma'nîden istiğfâr eylemen. Gâh biz sizün ve gâh siz bizüm hizmetümüzde olalum. Mâ-beynimizde heme âşinâlıktur, bigânelik değüldür." diyüp gâyib oldu. Bu kez Hazret-i Şeyh'ün hayreti ziyâde olup sabâh olıcak itişkî Kâdî Siraciüddin, Hazret-i Şeyh'e geldi. Bî-nihâye fütûh husûlundan sonra nihâyet meclisde Şeyh Hazretleri, Hazret-i Monla Celaliüddin ile vâki olan ahvâli zikr idüp buyurdılar ki 'Bu merd-i merdâne müeyyed min indillâhdur. Kibâb-ı izzetde mestûr olanlardandır....' diyü tahsinler idüp inkârdan vaz geldiler." (RM 17b/18-18a/18; MA, II, s.334-335)

"Şeyh Sadreddin-i Konevî'nin ilk zamanlarda Hazret-i Mevlânâ hakkındaki düşünceleri olumsuzdu. Onun veliliğine inanmıyordu. Tesadüfen rüyada Hazret-i Mevlânâ'nın mübârek ayağını ovduğunu gördü. Uyanıp istiğfar etti. Yine uykuya vardı. Yine önceki gibi gördü. Üçüncü defada ayını şey olunca, hizmetçiye mumu yakmasının ve falan kitabı getirmesini emretti. Hizmetçi gidince, merdiven başında Hazret-i Mevlânâ'nın oturduğunu gördü, Hazret-i Şeyh'e haber verdi. Şeyh inanmayıp, gelerek kendisi bakınca Mevlânâ'nın orada olduğunu gördü. Selamlaştıktan sonra kucaklaştılar. Hazret-i Mevlânâ "Melul olup rüyadan dolayı tövbe etmeyin. Bazen biz sizin hizmetinizde

olalım, bazen siz bizim ilgisizlik değildir." diye hayreti daha da arttı. Sa Şeyh'e geldi. Sonsuz fet Hazretleri Hazret-i Me anlatıp şöyle dedi: B Allah'ın gizli velilerinde

##### 2.4.1. Mevlânâ'nın

Biyografisi bakım cenaze namazını kıldırın vefatından bir yıl kadar gereği namazı Sadreddin şeyler yaşanmıştır. Sa namazı kıldıramadığı, e Urmevî'nin kıldırıldığı ri Sadreddin-i Konevî'nin

"...Hazret-i Mev vefâtında namâzumu Ş erkân-ı şer' üzere cenâ turup ekâbir ve erbân cenâzesini çıkarup çok mübârekesine ancak ye eylediler. Bundan ma mücebince Şeyh Sadrüdd idicek, Şerîfüddîn-i Kay hemân bir ha'ra urup yine na'ra urup yıkıldı. gettirdiler. Şeyh Sa urmalarının sebebin su Hazret-i Mevlânâ âşikâ kılursın?" diyü buyurd nazar eyledüm. Gördüm urdum. Zirâ cümlesi eri merdüm-dâne dünyâya g iderler." (RM 1b/13b/13

" Hazret-i Mevlânâ Sadreddin-i Konevî kıl esaslara uyularak cena

meydana geldi. Büyükler ve marifet sahipleri (şöyle) dedi: Müritleri sabahdan cenazesini, çıkarıp, çok çalışmalarına rağmen ancak akşam namazına yakın mübarek ravzasına ulaştırabildiler. Altı kere tabutu parçalandı ve yenilendi. Bunun dışında namazı kılınacak yerde, vasiyetleri gereği Şeyh Sadreddin-i Konevî namazı kılmak için öne çıkınca – Şerifüddin-i Kayserî rivayet ediyor- o anda bir nâra atıp yere yıkıldı. Bir saat kadar baygın kaldı. (İkincide) yine nâra atıp yıkıldı. Üçüncüde namazı eda edip Hazreti götürdüler. Şeyh Sadreddin-i Konevî Hazretlerinden nâra atmalarının sebebini sordular. (Şöyle) cevap verdi: “İlk nârada Hazret-i Mevlânâ açıkça ‘Ey Şeyh meyyit namazı mı kılarırsın?’ diye sordu. Tahammül edemeyip yıkıldım. İkincide, baktım, bir saf ruhanîleri gördüm. Onların dehşetinden nâra attım. Çünkü hepsi gaziler gibi yaslı şekilde ağlaşırlar, ‘Bu gözbebeği dünyaya geldi ve gitti, büyüklüğü anlaşılmadı’ diye üzülmüşlerdi...”

## 2.5. İbn Arabî ile Aralarının Açılması

Üvey babası ve hocası olan Muhyiddin-i İbn Arabî ile Sadreddin'in aralarına bir soğukluk girmiş, bir müddet birbirlerinden uzaklaşmışlar, ancak daha sonra araya giren âlimlerin yardımlarıyla, bu durum ortadan kaldırılmıştır. Bu olay menkıbelere şöyle yansımıştır:

“... Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleri ile Şeyh Sadrüddin'in aralarında bir bürûdet vâki olup bu cihetden Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleri münfail olup Şeyh Sadrüddin'i kendülerinden irak itmiş idi ve nice kerre Mısır'ın uluları ve mu'teberleri şefâat idüp barışdurmak istediler. Ve Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleri icâbet eylemedi. Şeyh Sadrüddin-i Konevî Hazretleri bir gün işitti ki Şeyh Evhadüddin hizmet-i Mısır'a gelmiş, Fi'l-hal turup Şeyh'in katına geldi. Ve Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleriyle kendi mâ-beyninde vâki olan ahvâli arz eyledi. Ve tavakku eyledi kim Hazret-i Şeyh Evhadüddin aralarına mutavassıt olup vâki olan bürûdeti def eyleye. Bundan sonra bir gün Evhadüddin-i Kirmânî Hazretlerinin Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleri hizmetine gelüp birbiriyle müşerref olduklarından sonra Şeyh Evhadüddin, Şeyh Sadrüddin'in takrîr-i kelâmını ve menâkıbını derc eyledi ve tahsînler idüp mübâlağa sitâyişler buyurdu. Şöyle kim kendi şânından a'lâ tutdu ve ahsen tarîkiyle ve kuvvet-i câzibeyle ol hâsıl olan küdürüti Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretlerinin mübârek hâtırlarından zâyil eyledi. Şöyle kim yine Şeyh Sadrüddin Hazretlerine tâlib oldu. Ve Şeyh Sadrüddin'e bir

âdem gönderüp anda giderdi. Ve gönülleri s (RM 19b/2-20a/5).

“Şeyh Muhyiddin-i Arabî soğukluk ortaya çıkı Hazretleri kırılmış ve Bir çok kez Mısır'ın de Şeyh Muhyiddin-i Konevî Hazretleri bi geldiğini işitti. Hemen Arabî hazretleriyle ke Şeyh Evhadüddin'in kaldırmasını istedi. Hazretlerinin Şeyh M birbiriyle tanıştıktan sözlerini, menkıbeleri kadar ki kendinden üs meydana gelen soğ hatırlarından aldı. ..Y Sadreddin'e bir adam birbirlérine gidip gelm

## 2.6. Sadreddin-i

Sadreddin-i Konevî derslerde muhtemele eserini takip ediy kütüphanesinde olan kütüphanesinde oldu Bu husus menkıbelere monografilerde de ifa

“Böyle naklol Hazretleri ehâdis-i kapudan içeri geldi. dersini Hazret-i Mevl 18a/18-18b/3; MA, I,

“Böyle anlatıl Hazretleri hadis ders Hazret-i Şeyh, o

gerçekleştirilmesini ve anlatılmasını ve kendilerinin de safâ kazanmalarını istedi...”

## 2.7. Sadreddin-i Konevî'nin Maddî Durumu

Sadreddin-i Konevî çok zengin bir hayat sürerdi. Tekkesi adeta bir saraydı. Saray yavrusu konağında hadis okuturdu. Devrin beyleri, bilginleri ve Konya'nın ileri gelenleri onun talebesiydi ve derslerini izlerler, Sadreddin'e Şeyh-i Kebîr diye hitap edip saygı gösterirlerdi. Müritleri zenginliği konusunda karşılaştıkları itirazlara “Bu hal Şeyhimize zarar vermez, nitekim tatlı da harareti olana dokunur, ama hekime dokunmaz.” derlerdi (11). Bu duruma aşağıdaki menkıbede temas edilmektedir:

“...Hazret-i Şeyh Sadrüddîn-i Konevî (n.m.), zamânlarında mâl-i dünyâyâ mâlik idi.Hattâ altın ve gümüş asâlu kapucıları var idi. Ve bir nice rengârenk libâsda oğlanları var idi. Mahbûb ve mergûb idi. Gümüş ve altın leğen ve ibrikden âbdest alurlardı. Sultân Alâüddîn (t.s.) Şeyh'ün evzâ ve ervârına nazar kılup hâtır-ı şerîflerine hutûr idüp buyurmuşlar ki “Bu merd bünca mâlî tahsîl idüp ve bu oğlanlara şehvet nazarı ile nazar etmez mi ki âteş ile penbenün ne işi ola? Âteş ile ikisi berâber gele. Hâl ne ola?” diyü tefekkür idüp ta'accübde iken Hazret-i Şeyh Sadrüddîn el-Konevî Sultân Alâüddîn'ün hâtırına hutûr iden vâkıa ma'lûm idinüp bir hokka içine bir mikdâr penbe ve üzerine bir mikdâr âteş koyup ve hokkanun kapağın örtüp bir dervîş yedine vaz idüp buyurmuşlar ki “Bu hokkai Sultân Alâüddîn yedine bizzât kendün vir.” diyü emreyleyüp, dervîş dahî me'mûr olduğı üzere Sultân Alâüddîn ('e verdi.) Sultân Alâüddîn mezkûr hokkai dervîş yedinden alup, hokkanun kapağın açup gördi ki âteş yanar, penbenün bir kılı yanmamış. Sultân Alâüddîn ata binmeyüp Hazret-i Şeyh'i yayan ziyâret idüp bâb-ı hikmetden bir nice bâb uçıldı...” ( RM.6b/5-7a/6)

“ Hazret-i Şeyh Sadreddin-i Konevî (Allah kabrini nurlandırın), devrinde dünya malına sahipti. Hatta altın ve gümüş sopalı kapıcıları (bile) vardı. Renk renk elbiseli genç hizmetçileri vardı. Sevilen ve rağbet edilen bir kişiydi. Gümüş ve altın leğen ve ibrikten abdest alırdı. Sultan Alaaddin (t.s) şeyh'in durum ve tavırlarına bakmış. Zihinlerine şöyle bir düşünce gelmiş: “Bu kişi, bu kadar malı kazanmış. Bu hizmetçilere şehvetle bakmaz mı, ateşle pamuk bir arada nasıl bulunur, bu durum nedir?” Bu düşünce ile şaşkın iken Hazret-i Şeyh Sadreddin el-Konevî, Sultan alaaddin'in zihnine gelen

düşünceleri (manevî olarak) ve bir parça ateş koydu ve bir parça ateş koydu verdi ve ‘Bizzat Sultan de emredildiği gibi yapıldı elinden alıp kapağını kılının bile yanmadığı olarak Şeyh'i ziyaret etti (ği bir sohbet oldu.)”

## 2.8. Sadreddin-i Konevî'nin Alması

Sadreddin-i Konevî Muhyiddin-i Arabî'den ilimlerinden öğrenim Evhadeddin-i Kirmanî Konya'dan tanıyıp do otürtü bu zaman içinde on beş, on altı yıl sürm ölümünden sonra bu ha N. Keklik'in haklı Muhyiddin'den önce v yer almaktadır:

1. “..bir gün Sadrüddîn'i alup, Şeyh kim “Benüm şefkat idi Hizmetünüze ma'lûm mesâbesindedür. Belki şeyh müridine ve üstâa ahvâlını cemî cevânib üzerimde hakkı kalma ârâste eyledüm. Ve bâ bezedüm. Hak celle ve hidâyet eyledüm. Ve eylemişdür kim Şeyh S icâbet eylemek hizn Evhadiüddîn Hazretleri mübârek hâtırına riây mahall-i kabûlde vâk

*Sadrüddîn-i Evhadüddîn-i kirmânî hizmetine ısmarladı (RM 20a/10-20b/7).*

“Bir gün Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleri, Şeyh Sadreddin’i alıp Şeyh Evhadeddin Hazretlerinin katına geldi.(Şöyle) dedi: “(Bu) benim şefkat ettiğim, gönül bağladığım Şeyh Sadreddin’dir. Siz de bilirsiniz ki benim soy oğlum gibidir. Belki daha da iyidir. Nice yıllardan beri, baba oğluna, şeyh müridine, üstat talebesine kazandırdığı özellikler ve yoldaş olma hallerini her yönüyle verdim. Şöyle ki dışını ilimlerin erdemiyle süsledim. İçini işlerin en erdemlisiyle ve hakikatlerin sırlarıyla bezedim. Allah’a giden yolun keyfiyetini öğrettim ve yol gösterdim. Manevî olarak Allah sizin hizmetinize havale etmiştir. Şimdiden sonra ona yardım etmek inayet, icabet ve riayet etmek size aittir.” dedi. Şeyh Evhadeddin Hazretleri de, Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretlerinin mübarek hatırına uymak yönünden, bu manevî çağrıya icabet edip kabul etti. Ve Şeyh Muhyiddin-i Arabî, Şeyh Sadreddin’i, Evhadeddin-i Kirmanî’ye ısmarladı.”

2. “...Şeyh Sadrüddîn-i Konevî Hazretleri, Şeyh Evhadüddîn-i Kirmanî Hazretlerine on beş, on altı yıl mülâzemet eyledi. Tâ kim bu resme merâtib ve makâm ve menzilet ve tarîk, sülûk ve irşâd ve esrâr-ı zîkr ve terbiyet-i ashâb, halvet cemîsin Hazret-i Şeyh Evhadüddîn-i Kirmânî Hazretlerinden iktisâb eylemişdür. Ve Şeyh Sadrüddîn Hazretleri yâd kılurdu kim iki dâyenün südin emmişüm: Biri Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleri ve biri Evhadeddin-i Kirmanî rahimehullah aleyhim ecmaîn.”

“...Şeyh Sadreddin-i Konevî Hazretleri, Şeyh Evhadeddin-i Kirmanî Hazretlerine on beş, on altı yıl hizmet etti. Bu şekilde, mertebeler, makam, derece, yol, sülûk ve irşât, zikrin esrarı dostların terbiyesi, halvet, hepsini Şeyh Evhadeddin-i Kirmanî Hazretlerinden elde etmiştir. Şeyh Sadreddin iki sütannesinin sütünü emmişim: Biri Şeyh Muhyiddin-i Arabî Hazretleri, ve diğeri Evhadeddin-i Kirmanî Hazretleri (r.a), diye belirtmiştir.”

Sadreddin-i Konevî gibi, Türk milletini yetiştirmiş olduğu en önemli fikir ve tasavvuf adamının pek de açık olmayan hayat hikâyesinin bazı bölümlerine, menkıbeleri yansımış şekliyle ışık tutmak istedik. Menkıbelerin tarihî haikatleri olduğu gibi yansıtmayı, elbette söz konusu değildir. Gerçek biyografisi olmadığı zaman, karşılaştırmalar ve tahliller yaparak sislerle kaplı hayatını tespite

çalışmanın gerekli olduğu. Daha önce Nihat F. yazdıklarını da göz önüne alarak Menâkıbü'l-ârifîn ve bazı noktalarının meâni karşılaştırma yapabildiği yer aldıklarıdır.

### 3. SONUÇ

Sonuç olarak İbnü'l-Ârâk Alaaddin ile tanışma, Mevlânâ ile dost olma olayları menkıbelerin uymuyorsa, ona da işaretilen Sadreddin-i Konevî'nin bir çok monografileri, Türk milletinin idrâkine kavuşturulmalıdır.

### DİPNOTLAR

(1) Bu konuda tahlil ve tefsir için bk. Arabî'nin 1. İzzeddin Kirmanî'nin Dinî ve Siyasî Tarihî ve Medeniyeti Kongresi, Eskişehir, 1998.

(2) Bu konuda geniş bilgi için bk. Konevî ile Nasirü'd-din Rumi'nin Fakültesi ' Dergisi... Kütüphanesi ve Kitapları, Ankara, 2002.

(3) Bak. Mikail Bayraktar, 1998.

(4) Ayrıntılı bilgi için bk. felsefesinde Allah – Kâinat, 1998.

(5) Kitabın müellifi ve telifi belirtilmiştir (1b/5; 2a/10). Mesela Gölpinarlı Mevlânâ, Ayrıca Osman Ergin, Sadrî tarafından tahrif edildiği, 1223 hicri

4618 numaralı nüshaların müstensihisi olarak M. Emin efendi zikredilmiştir. Bu müstensih daha geç nüshalarda zühûl eseri olarak müellif olarak anılmış olabilir, düşüncesine ulaşmaktayız.

(6) N.Keklik: *aynı yer*, s. XII

(7) Mikail Bayram: *Sadru'd-din Konevî Kütüphanesi ve Kitapları*, s.184

(8) Sipehsâlar: *Terceme-i Risâle-i Sipehsâlâr be Menâkıb-ı Hudâvendgâr*, (Midhat Behari tercümesi) İstanbul, 1331, s. 257-258.

(9) Mikail Bayram, *a.e.*, s.185

(10) Gölpınarlı, A.; *Mevlana Celaleddin*, s. 230

(11) Gölpınarlı, A.; *a.y.*

(12) Keklik, N.; *a.e.*, s.XIV

#### KAYNAKLAR

AGAR, M. Emin; *Regâiyibü'l-Menâkıb* (Sadreddin-i Konevî'nin Menkıbeleri), Anka Yayınları, İstanbul: 2002

BAYRAM, Mikail; *Sadru'd-din Konevî Kütüphanesi ve Kitapları*, *Marife*, yıl: 1, sayı: 2, s: 179-186.

—————; *Sadru'd-din Konevî ile Ahi evren Şeyh Nasiru'd-Mahmûd'un Mektuplaşması*, *SÜ. Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 1983, sayı: 2, s: 51-75

BEHARİ, Midhat; *Terceme-i Risâle-i Sipehsâlâr be- Menâkıb-ı Hudâvendgâr*, İstanbul: 1331.

EFLAKÎ, Ahmed; *Ariflerin Menkıbeleri I-II*, (Manâkıbu'l-Arifin çevirisi. Çeviren: Tahsin Yazıcı) İstanbul: 1985.

ERGİN, Osman; *Sadraddin Al-Qunawi ve Eserleri*, *Şarkiyat Mecmuası*, sayı II, s: 63-90.

FURÛZANFER, B.; *Mevlâna Celaleddin*, (Çev. Feridun Nafiz Uzluk) İstanbul: 1990 MEB yayınları, (İkinci basım).

GÖLPINARLI, 1999.

KEKLİK, Nihat; *İnsan*, İstanbul: 19

KILIÇ, M. Erol; *Mektubun Işığında I.Uluslar arası Se II, Konya, 2001.*

Yard.